

ראש השנה דף לד אתקין רבי אבהו בקסרי

משה שווערד

1. תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף לד/א

אתקין רבי אבהו בקסרי תקיעה שלשה שברים תרועה תקיעה מה נפשך אי ילולי יליל לעביד תקיעה תרועה ותקיעה ואי גנוחי גנח לעביד תקיעה שלשה שברים ותקיעה מספקא ליה אי גנוחי גנח אי ילולי יליל מתקיף לה רב עזרא ודלמא ילולי הוה וקא מפסיק שלשה שברים בין תרועה לתקיעה דהדר עביד תקיעה תרועה ותקיעה מתקיף לה רבינא ודלמא גנוחי הוה וקא מפסקא תרועה בין שברים לתקיעה דהדר עביד תרועה שברים תרועה אלא רבי אבהו מאי אתקין אי גנוחי גנח הא עבדיה אי ילולי יליל הא עבדיה מספקא ליה דלמא גנח ויליל אי הכי ליעבד נמי איפכא תקיעה תרועה שלשה שברים ותקיעה דלמא יליל וגנח סתמא דמילתא כי מתרע באיניש מילתא ברישא גנח והדר יליל:

2. הר"ן על הרי"ף מסכת ראש השנה דף י עמוד א

אתקין רבי אבהו בקסרי וכו'. נשאל לרב האיי גאון ז"ל וכי עד שבא רבי אבהו לא היו ישראל יוצאין ידי תקיעת שופר ובל' הזה השיב אל תחשבו בלבבכם כי בימי רבי אבהו נפל ספק בדבר זה שהרי משניות קדומות הן אחת אומרת תרועה ג' יבבות ואחת אומרת תרועה שלשה שברים והא אמרינן בהדיא אמר אב"י בהא ודאי פליגי וכך היה הדבר מימים קדמונים מנהג בכל ישראל מהן עושין תרועה יבבות קלות ומהן עושין תרועה יבבות כבדות שהן שברים ואלו ואלו יוצאין ידי חובתן שברים כבדים תרועות הן יבבות קלות תרועות הן והיה הדבר נראה כחלוקה אע"פ שאינה חלוקה שהרי התנאין כמו שאמרנו למעלה הללו שונים שיעור תרועה שלש יבבות והללו שונים שיעור תרועה שלשה שברים אלו משנתם כמנהגם ואלו משנתם כמנהגם וקאמר אב"י בהא פליגי ולא פלוגתא היא ולא היו מטעים אלו את אלו אלא מר כי אתריה ומר כי אתריה קתני וחכמים של הללו מודים כי יבבות תרועה היא וחכמים של הללו מודים כי שברים תרועה היא וכשבא רבי אבהו ראה לתקן תקנה שיהיו כל ישראל עושין מעשה אחד ולא יראה ביניהן דבר שההדיוטות רואין אותו כחלוקה:

3. קובץ אור ישראל אדר תשס"ה-האם משה רבינו ע"ה הניח תפילין דרבינו תם

בנוגע לשאלה היאך אפשר שיהיה איזה הפסק במסורה בדבר שעושים בכל יום (חוץ משבת יו"ט), הרב ראובן מרגליות (בהערותיו על שו"ת מן השמים שם הע' ד') העיר שיש שאלה הדומה לזה לגבי תקיעת שופר. עיקר הדין דאורייתא של תקיעת שופר הוא לתקוע ג' פעמים תקיעה תרועה תקיעה. כנראה שהטעם שאנו תוקעים ל' קולות במקום ט' קולות הוא משום שאין אנו יודעים איזו היא העיקר תרועה מדאורייתא, ולכן תוקעים שברים, תרועה, ושברים תרועה, כולם על החשש שזוהי העיקר תרועה. אך קשה, איך אפשר שנתהווה מחל' באיזה מהם היא העיקר תרועה. הלוא היו תוקעים את השופר בכל שנה ושנה, וא"א לומר שכולם שכחו איך תקעו בשנה שלפניה. והמגדל עוז (הל' שופר פרק ג') הסביר עפ"י הגאונים, שבאמת אין תקיעת הל' קולות משום איזה הפסק במסורה, אלא יוצאים חובת התרועה בכל אחד מהג' אפשרויות, שכל תרועה שיש בה קול של בכי, הרי דינו כתרועה. ובכל מקום ומקום הבחינו איזה מהקולות יתקעו כדי לצאת בה מצות תקיעת שופר, עד שהיה נראה כמחלוקת לגבי איזה מהקולות היא התרועה. עד שבא רבי אבהו והתקין שכל מקום יתקעו שלשתן כדי שלא יראה כמחל'.

אך דבריו מחזיקים את קושייתנו, שהרי לגבי תקיעת שופר הקשו על האפשרות להיות מחל' כזו, ומצאו תירוץ לקושיא שלגבי תקיעת שופר לא היה להם הפסק במסורה. כלומר, שאי אפשר להיות מחל' כזו. אבל לגבי תפילין שאי אפשר לתרץ כן, שהרי כל שיטה סוברת שהשני פסולה, א"כ הקושיא עדיין עומדת. ואם היה קשה להם מתקיעת שופר שהיא מצוה הנהוגה רק פעם אחת בשנה, על אחת כמה וכמה שיש להקשות כן על התפילין שמצותה נוהגת בכל יום ויום. ולהציע שהיה זמן שלא היו להם תפילין כלל (או מטעם שמד או מטעם שלא היו מניחים תפילין משום שהיו חוששים לגוף נקי), ולכן אבדה להם המסורה על התפילין, צ"ל שאבדו כל זוג וזוג של תפילין כדי לומר שהיה הפסק במסורה. ויש לעיין אם באמת אפשר לומר סברא קשה כזו.